

БЪЛГАРСКАТА МИННА ИНДУСТРИЯ ПРЕЗ 2012 Г. В УСЛОВИЯТА НА ВЪЗСТАНОВЯВАНЕ НА СВЕТОВНАТА ИКОНОМИКА ОТ РЕЦЕСИЯТА

Веселин Митев

Минно-геоложки университет "Св. Иван Рилски", 1700 София, E-mail: www.ves_mitev@abv.bg

РЕЗЮМЕ. В доклада са представени реалните брутни вътрешни продукти, реализирани от световната, американската, европейската и българската икономики за периода 2007 ÷ 2011 г. и прогноза за 2012 и 2013 г. Разгледана е външната икономическа среда и са представени основните макроикономически показатели на България за периода 2008 ÷ 2011 г. и прогноза за 2012 и 2013 г.

Анализирано е изменението на обемите на промишленото производство и на цените на производител в миннодобивната индустрия за периода януари 2008 ÷ април 2012 г. В резултат на това са очертани условията и перспективите пред минните предприятия за добив и преработка на въглища, метални руди, неметални материали и суровини в условия на плавно нарастващи цени на крайните продукти и намалени, но нарастващи производствени програми поради увеличеното им потребление в световен мащаб.

BULGARIAN MINING INDUSTRY IN 2012 TERMS OF THE WORLD ECONOMY RECOVERS FROM RECESSION

Veselin Mitev

University of Mining and Geology "St. Ivan Rilski", 1700 Sofia, E-mail: www.ves_mitev@abv.bg

ABSTRACT. The paper presents real GDP realized by world, American, European and Bulgarian economies for 2007 ÷ 2011 and prognosis for 2012 and 2013. External economic backgrounds are considered and main macroeconomic parameters in Bulgaria are presented for 2008 ÷ 2011 and prognosis 2012 and 2013. The fluctuations of industrial production volumes and production prices in mining extraction industry are analyzed for January 2008 ÷ April 2012. Finally, the situation and the perspectives for the development of companies for coal extraction and production, metal ores, nonmetal raw under the conditions of gradually rising outputs prices and decreased but growing production programs due to increased world consumption.

Въведение

През последните две години световната и голяма част от националните икономически системи се опитват да се възстановят от една от най-дълбоките и продължителни рецесии в съвременната икономическа история. Това рефлектира и върху дейността на всички минни предприятия като най-тежка беше ситуацията в началото на кризата, когато потреблението и производството на минна продукция се сви с 35 до 70%.

Увеличеното световно производство и потребление на метални и енергийни суровини оказа благоприятно въздействие пред добива на енергийни, метални и част от индустриалните суровини. За съжаление свитото потребление на строителни материали и част от индустриалните минерали все още ограничава добива и преработката им.

Целта на доклада е на осовата на анализ на набраната макроикономическа и пазарна информация да бъдат очертани перспективите за развитие на българските минни предприятия в условия на увеличено вътрешно и външно потребление на метални руди и на крайни метали, основно за европейските и световните пазари, нараснало вътрешно потребление на въглища и свито вътрешно потребление на индустриални минерали и строителни материали.

Икономическа активност

Икономическата активност през по-голямата част от 2011 г. остана на относително добро равнище. Основната причина за влошаването на показателите, отчитащи икономическата активност, а именно реалните брутни вътрешни продукти - БВП, е вследствие от възобновените страхове за финансовото здраве на голяма част от високоразвитите страни от ЕС. Последиците от глобалната финансова криза от 2008 ÷ 2009 г. и по-конкретно неустойчиво високите бюджетни дефицити и растящата задлъжнялост на публичния сектор не само че не можах да бъдат преодолени в редица страни, но се забелязва тенденция към влошаване, изразяваща се в нарастващата доходност по новоемитираните ценни книжа в ЕС.

На фиг. 1 е представена динамиката на изменение на БВП на световната, американската, европейската и българската икономика за периода 2007 ÷ 2011 г. и прогноза за 2012 и 2013 г. Фигурата е построена по данни от годишните доклади на Международния валутен фонд за периода 2007 ÷ 2012 г. (World Economic Outlook, April 2009, April 2010, April 2011, April 2012) и по данни на Евростат за същия период (Real GDP growth rate – volume, June 2012).

От данните на фиг. 1 е видно, че растежът на икономическата активност в България е по-слаб от растежа на икономическата активност в света, но е в близки граници с този на ЕС. Разбира се прогнозите на различните световни, европейски и национални финансови институции не са еднозначни, но могат да покажат очакванията на финансовите експерти за бъдещото развитие на икономическите системи.

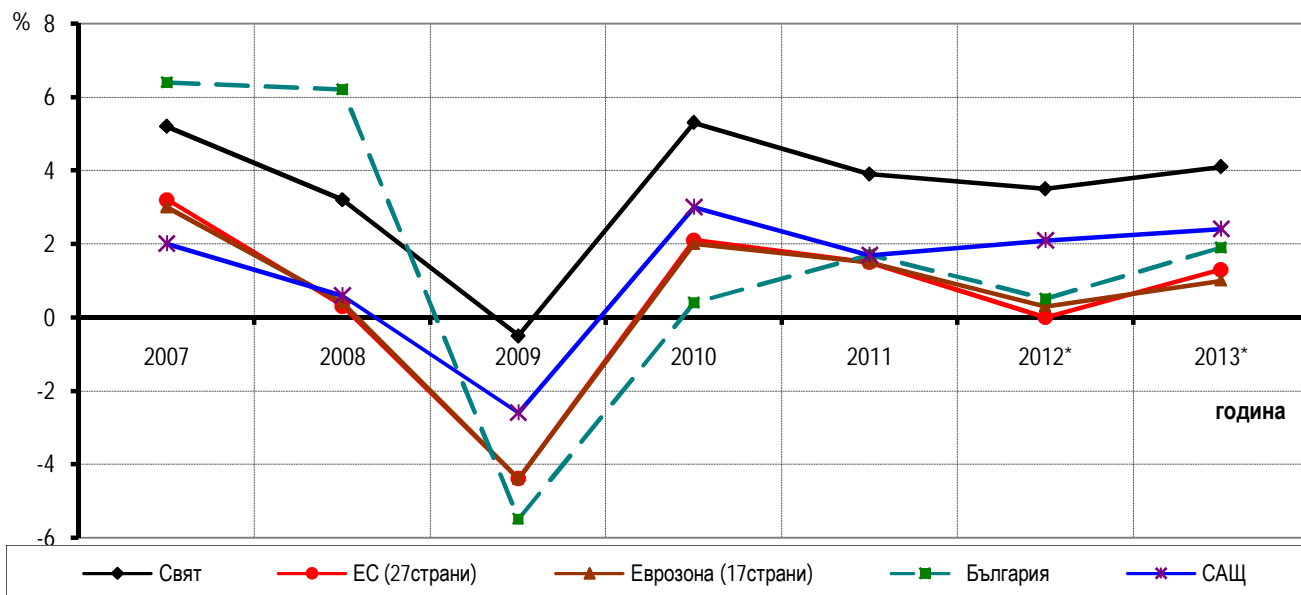
Външна икономическа среда на България през 2011 г.

За трета поредна година икономическата среда на България през 2011 г. се характеризираше с висока несигурност, липса на ясни приоритети и надвиснала опасност над икономическата стабилност. Вероятно най-много за това допринесе икономическата и финансова

нестабилност в съседна Гърция и Испания, а също и проблемите в цяла Европа.

През последните месеци на 2011 г. икономическият растеж в целия свят продължи да се забавя. На фона на несигурността и увеличаващото се напрежение на финансовите пазари очакванията на бизнеса и на потребителите продължават да се влошават. В краткосрочен период неблагоприятно въздействие оказват значителните структурни неуредици, особено в развитите европейски страни, в резултат на което се очаква те да забавят възстановяването на световната икономика дори и в средносрочен план.

Неуверените и често непоследователни политики и действия на институциите в ЕС по справяне със задълбочаващата се дългова криза засилват чувството за несигурност, поради което инвеститорите се въздържат от стартирането на нови проекти в очакване на благоприятни периоди.

* - прогнозни данни

Фиг. 1. Динамика на изменение на БВП на световната, американската, европейската и българската икономика за периода 2007 - 2011 г. и прогноза за 2012 и 2013 г.

На национално равнище не се наблюдават съществени промени в икономическата политика на България, която продължава да бъде по-скоро пасивна към случващото се в Европа и в света. Голяма част от антикризисните мерки така и не оказаха благотворно влияние върху българската икономика, а други дори и не бяха активирани. В крайна сметка финансовата 2011 г. може да се определи като година на икономическа стагнация, в която оцеляването беше основна задача на преобладаващата част от частните и държавни фирми, а също и на домакинствата. Вътрешното потребление в страната се запази все още свито.

Икономическата активност на света през по-голямата част от 2011 г. остана на относително добро равнище. Влияние за това оказа както стабилизирането на цените на основните стоки, в т.ч. и енергоносители, така и възстановяването на доставките след опустошителното

земетресение в Япония. Глобалният икономически растеж се забави от 5,3% през 2010 г. до 3,9% през 2011 г. като с най-голям принос за забавянето са страните от Организацията за икономическо сътрудничество и развитие (ОИСР), в т.ч. и държавите от Еврозоната, включващи основните търговски партньори на България като Германия, Италия, Гърция и др.

Въпреки относително добрата икономическа активност от последното тримесечие на 2011 г. се наблюдава значително увеличение на финансовите рискове, в резултат от задълбочаването на дълговата криза в Еврозоната.

В таблица 1 са представени основните макроикономически показатели на България за периода 2008 - 2011 г. и прогноза на Института за икономически изследвания на БАН за 2012 и 2013 г.

Таблица 1 е изготвена по данни от „Икономическо развитие и политика в България: оценки и очаквания“. Годишен доклад на ИИИ на БАН, „ГорексПрес“, С., 2012, с. 11.

От данните на таблица 1 е видно, че БВП на България по текущи цени след 2009 г. отчита умерен ръст, но реалния растеж на показателя през 2011 г. намалява с 0,3%. Средногодишната инфлацията в края на годината след 2008 г. се запазва в нормалните граници между 2 и 3 % годишно. Неблагоприятни са отчетените и прогнозните стойности за безработицата, които предполагат намаляване на производителността на труда и платежоспособността на населението и увеличаване на социалните разходи от страна на държавата.

Към момента прогнозата на Министерството на финансите относно реалния БВП за 2012 г. е за растеж от 1,7%, БНБ очаква икономиката да нарасне с 0,7%, а Международния валутен фонд (МВФ) ревизира вече прогнозата си на 0,8%. През май 2012 г. Европейската банка за възстановяване и развитие (ЕБВР) остави непроменена

прогнозата си от януари 2012 г. за растежа на България през 2012 г. на равнище от 1,2 на сто.

Световната банка очаква реалния растеж на БВП на България през 2013 и 2014 година да нарасне съответно с 2,5% и 3,3%.

По данни на Националния статистически институт (НСИ) през периода януари ÷ март 2012 г. износът на България за ЕС намалява с 4,6% спрямо същия период на предходната година и е в размер на над 5,4 млрд. лв. (Търговия на България с ЕС за периода януари - март 2012 година. НСИ, 2012) Основните търговски партньори на България са Германия, Италия, Румъния, Гърция и Франция, които формират 66,7% от износа за страните - членки на ЕС. Най-значителното нарастване се наблюдава в износа за Кипър и Португалия, докато най-голям спад е регистриран при стоките, изнесени за Люксембург и Белгия.

Средната работна заплата в страната отчита умерен и постоянен ръст, но на фона на безработицата това едва ли ще доведе до нарастването на доходите на населението и увеличаване на вътрешното потребление.

Таблица 1

Основни макроикономически показатели на България и прогнозни оценки

Показатели	Мярка	2008 г.	2009 г.	2010 г.	2011 г.	2012 ^р г.	2013 ^р г.
БВП по текущи цени	млн.лв.	69295	68322	70511	75265	77628	82601
БВП, реален растеж	%	2,6	-7,3	0,5	-0,3	0,6	3,3
Износ по текущи цени	млн.евро	20559,4	16615,5	20724,7	25634,8	27163,4	29299,5
Внос по текущи цени	млн.евро	27847,8	19489,4	21471,8	25322,4	27299,7	29447,2
Средногодишна инфлация по ХИПЦ	%	7,2	1,6	4,4	2,0	3,1	3,3
Инфлация в края на годината	%	12,0	2,5	3,0	3,2	2,5	3,2
Коефициент на заетост	%	50,8	49,4	47,0	45,7	45,3	46,2
Коефициент на безработица	%	5,6	6,8	10,2	11,2	11,9	11,4
Средна работна заплата	лв.	544,8	609,1	647,4	698,0	735,8	770,8
Бюджетен баланс	% от БВП	2,9	0,9	-4,0	-2,1	-2,2	-1,8
Фискален резерв	млн.лв.	8382,2	7672,9	6011,8	4998,8	6248,8	4754,9
Държавен и държавно гарантиран дълг	млн.лв.	10709,7	10640,9	11778,2	12826,1	15526,1	14645,5
Държавен и държавно гарантиран дълг	% от БВП	15,5	15,6	16,7	17,0	20,0	17,7

Фискалният резерв намалява и се очаква да продължава да намалява, което ограничава възможностите на правителството да го използва за реакция при непредвидими ситуации.

Държавният дълг умерено нараства и до края на годината се очаква да достигне до 20% от БВП, вследствие от новемитираните облигации на европейските пазари. Въпреки това България все още остава страната с един от най-ниските външни дългове от страните членки на ЕС.

Индекси на промишленото производство на България.

На фигурата са представени индексите на промишленото производство на България за периода януари 2008 г. ÷ април 2012 г. за сектор „Промишленост“, за добив на въглища, за добив на метални руди и за добив на неметални материали и суровини. Фигурата е построена

по данни на НСИ (Индекси на промишленото производство, април 2012 г.).

От фиг. 2 се вижда, че от пролетта на 2009 г. промишленото производство отчита умерен и постоянен ръст със силно проявена сезонност. Това твърдение е валидно и за подотрасъл „Добивна промишленост“.

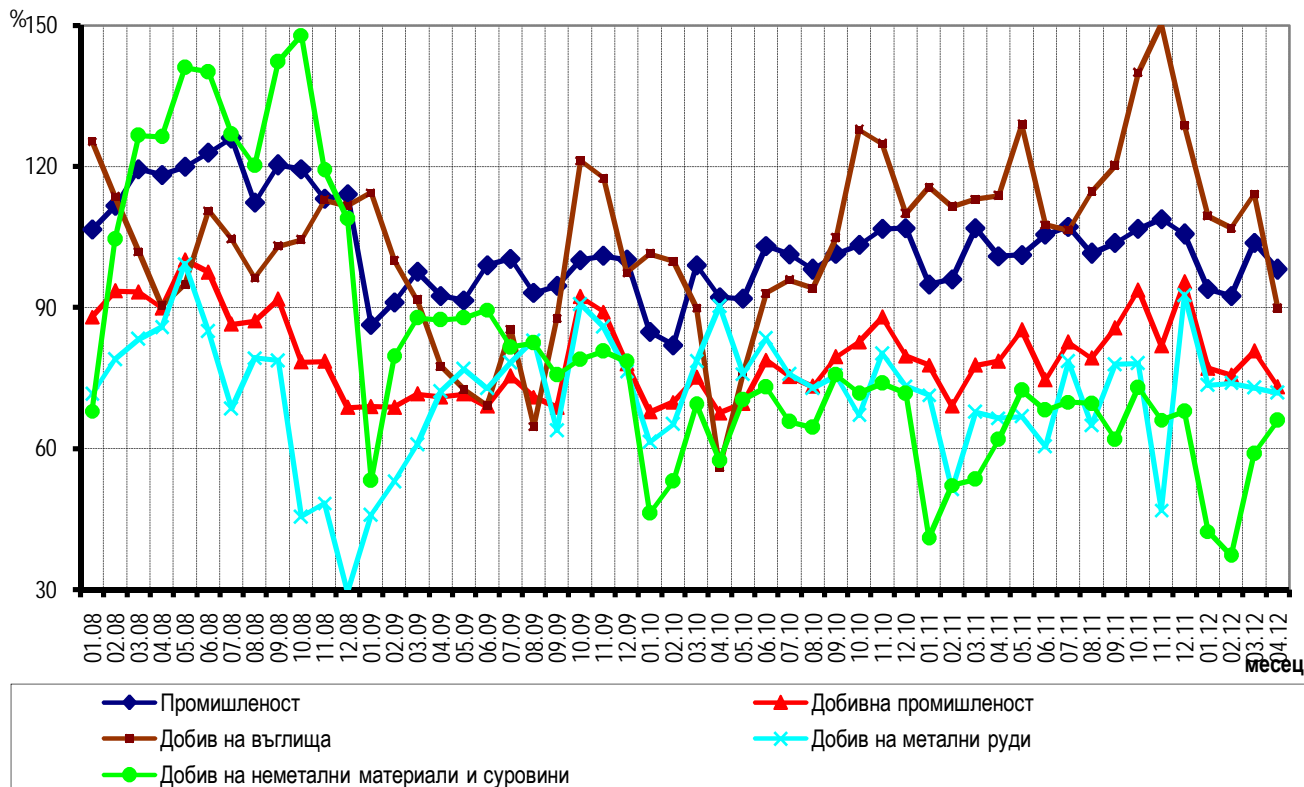
Добивът на въглища от пролетта на 2010 г. отчита значителен ръст като най-високи стойности той достига през зимата на 2011 ÷ 2012 г. Това може да се обясни с увеличението на относителния дял на добиваната електроенергия от въглища, които достига до 60% от общото производство на електроенергия.

Добивът на метални руди след началото на финансовата и икономическа криза се възстанови най-бързо и от януари 2009 г. регистрира слаб, но постоянен ръст със силно изявена флукутация в следствие от високата динамика на стоковите борси. Тази динамика не е подчинена на определена сезонност, а е в следствие на изменението в

производството и потреблението на металите в световен мащаб.

Най-тежка е ситуацията при добива на строителни и инертни материали, където производството и потреблението има предимно регионален характер и вследствие на спада в хоризонталното и вертикалното строителство добивът отчита значителен и постоянен спад.

В краткосрочен и средносрочен период промишленото производство ще се запази на досегашните равнища, но прогнозите не могат да се окачествят с висока сигурност, поради голямата динамика в износа и преобладаващата експортна насоченост на продукцията от промишлеността към централна и южна Европа, където дълговата криза все още не може да бъде преодоляна.

Фиг. 2. Индекс на промишленото производство на България за периода януари 2008 г. ÷ април 2012 г. за сектор „Промисленост“, за добив на въглища, за добив на метални руди и за добив на неметални материали и суровини (2005 г. = 100%)

Индекси на цени на производител в България

На фиг. 3 са представени цените на производител на вътрешния и международния пазар в България за периода януари 2008 г. ÷ април 2012 г. за сектор „Промисленост“, за добив на въглища, за добив на метални руди и за добив на неметални материали и суровини. Фигурата е построена по данни на НСИ (Общ индекс на цени на производител в промишлеността, април 2012 г.).

От фиг. 3 се вижда, че цените на производител в промишлеността отчитат слаб, но умерен ръст и са достигнали равнищата от преди настъпването на икономическата криза. За подотрасъл „Добивна промишленост“. Този ръст е значително по-висок. Най-бързо е нарастването на цените на металните руди, които вследствие от ръста на цените на металите на стоковите борси от април 2009 г. бележат висок и постоянен растеж.

Цените на производител при добива на въглища и на неметални материали и суровини са запазили равнищата от преди кризата и се характеризират с постоянен характер и слаба флукутация.

Изводи и препоръки

Изнесените данни от Евростат и НСИ говорят ясно, че българската икономика през 2011 г. се е свила с 0,3%, но перспективите пред нея са за слаб растеж през 2012 и 2013 г. Макар че инфлацията вече е овладяна, то безработицата в националното ни стопанство е достигнала високи равнища, от които трудно и бавно ще може да се възстанови.

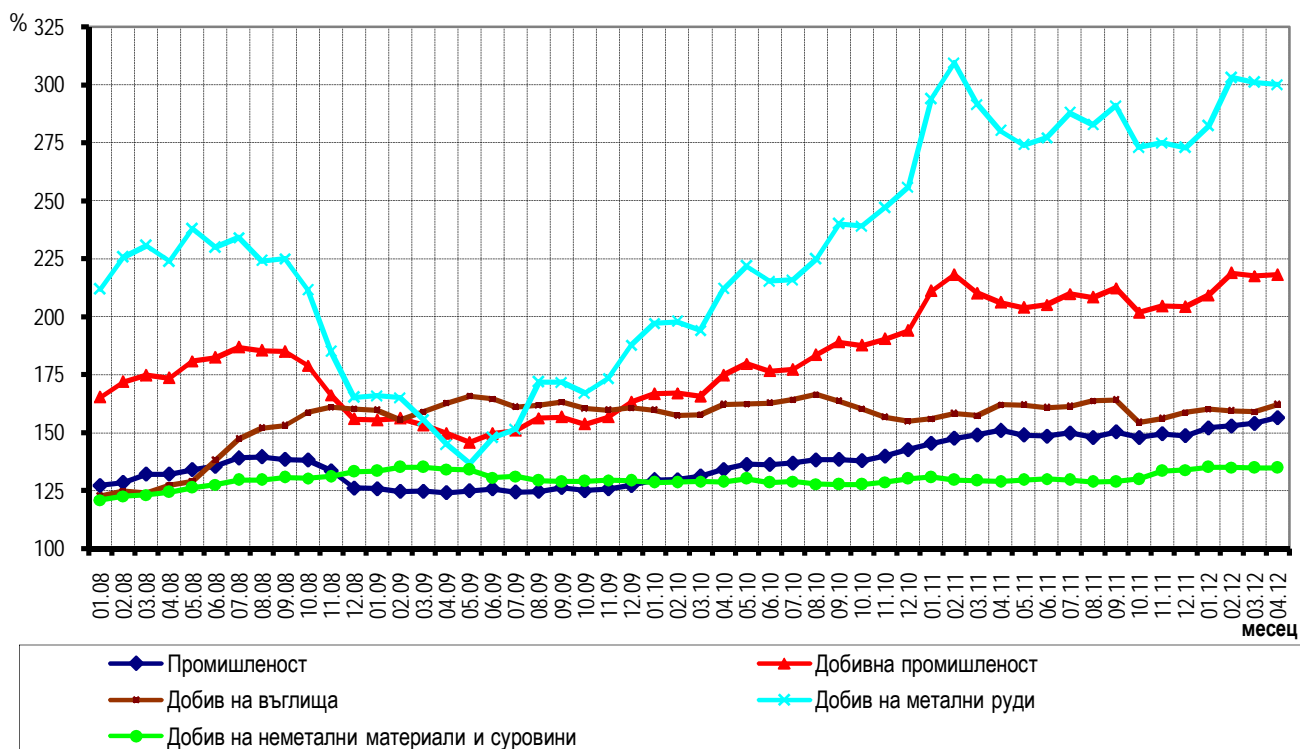
Основните фактори за нестабилността на българската икономика все още са: ниските бюджетни приходи и свиването на бюджетните разходи; продължаващото свиване на потреблението на домакинствата; слабият и несигурен ръст на износа; преобладаващият отлив на чужди инвестиции; високите цени на енергийните носители, суровините, металите и акцизите в период на свиване на вътрешното потребление; слабият ръст на индустриалния сектор и спадът в туризма, земеделието и строителството; ниската инвестиционна активност.

Високата динамика на стоковите и на валутните пазари, високите цени и ограничения достъп до заеман капитал обуславят високи нива на несигурност относно бъдещото

развитие, поради което инвеститорите все още ограничават икономическата си активност.

Високите нива на безработица ограничават доходите на населението и утежняват социалните разходи на държавата, вследствие на което очакванията за увеличаване на вътрешното потребление са крайно неблагоприятни.

Високата обвързаност на българската икономика със страните от централна и южна Европа предопределя висока степен на зависимост с развитието и инвестиционната активност в ЕС.

Фиг. 3. Индекси на цени на производител на вътрешния и международния пазар в България за периода януари 2008 г. ÷ април 2012 г. за сектор „Промисленост“, за добив на въглища, за добив на метални руди и за добив на неметални материали и суровини (2005 г. = 100%)

Перспективите пред българските минни предприятия са благоприятни, но силно зависими от европейските и световните пазари, поради преобладаващия експортен характер на произвежданата продукция.

Цените на енергийните носители и на металите макар, че се характеризират с висока динамика, то те ще запазят досегашните си високи равнища, които благоприятстват добива на енергийни и метални подземни богатства.

Бъдещото развитие на световната икономика е немислимо без увеличаване на производството и потреблението на минерални суровини, което ще доведе до последващо нарастване на добива и преработката първоначално на енергийни и метални полезни изкопаеми, а в по-късен етап на индустриални минерали, а още по-късно и на строителни материали.

Литература

Икономическо развитие и политика в България: оценки и очаквания. Годишен доклад на ИИИ на БАН, „ГорексПрес“, С., 2012.

Индекси на промишленото производство, април 2012 г. НСИ, 2012 – <http://www.nsi.bg>.

Общ индекс на цени на производител в промишлеността, април 2012 г. НСИ, 2012 – <http://www.nsi.bg>.

Търговия на България с ЕС за периода януари - март 2012 година. НСИ, 2012. – <http://www.nsi.bg>.

Real GDP growth rate – volume – <http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/eurostat/home/>

World Economic Outlook: Crisis and Recovery. International Monetary Fund, April 2009, p. 2.

World Economic Outlook: Growth Resuming, Dangers Remain. International Monetary Fund, April 2012, p. 2.

World Economic Outlook: Rebalancing Growth. International Monetary Fund, April 2010, p. 2.

World Economic Outlook: Tensions from the Two-Speed Recovery. International Monetary Fund, April 2011, p. 2.